

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Andrei Șaguna.
ST. O. IOSIF. — Robul (baladă).
M. SADOVEANU. — Cei trei (nuvelă).
D. ANGHEL. — Oluf (baladă Scandinavă).
IL. CHENDI. — Cronică: Monumentul lui Alecsandri.
FATMA — Fără cuvinte (poezie).
N. IORGA. — «Reinviere!»
RED. — Note. — Carti și reviste.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
a  apărut:

Biblioteca Popular  „Minerva“

15 Bani Numărul

- No. 1, 2  i 3. — Istoria popular  a Rom nilor.
» 4. — C ntarea României.
» 5. — Istoria popular  a Literat. Române.
» 6. — Revolu ia lui Tudor Vladimirescu.
» 7. — Pierderea Basarabiei.
» 8. BCLU Unirea Princip.  i Domnia lui Cuza.
» 9. — Mihail Kogălniceanu.
» 10. — Vasile Alexandri.
» 11. —  tefan-cel-Mare.
» 12—13. — Mihai  Viteazul de N. Iorga
» 14. — Revolu ia lui Horia.
» 15. — Răpirea Bucovinei.
» 16. — Cum să ne cre tem copii.
» 17. — Păstrarea s n t ii.
» 18. — Ce să cetim.
» 19. — 10 Mai .
» 20—22 Răsboiul pentru neat rnare.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 Lei pe an
--	---------------------------	-----------------------------

ANDREI ȘAGUNA

Cu prilejul zilei de Sf. Andrei, o parte din Romînia de dincolo — aș fi dorit să pot zice: toată, căci vrednicia omenească și meritele față de neam nu pot fi umbrite în mintea oamenilor cu o cultură modernă de deosebiri confesionale — a comemorat prin scrieri și cuvinte pe Andrei Șaguna, Mitropolit al Romînilor neuniți din Ardeal și Ungaria, baron din grația Împăratului, și din mila lui Dumnezeu unul din marii binefăcători ai națiunii sale. Cei de peste munți au dovedit astfel încă odată puțința lor de a fi recunoscători, pe care, precum se știe cu prisos, n'o împărtășim cu dinșii.

Puține nume sînt așa de populare în Ardealul românesc ca al lui Șaguna. Chipul lui cu ochii străbătători și largă barbă răsfirată e în mintea tuturor, și în conștiința generală, mult mai simțitoare și mai statornică acolo, a intrat faptul definitiv că acest maiestos bătrîn a fost de pe Scaunul său de episcop, ca de pe un tron de rege, un cîrmuitor de oameni și un îndreptător al vremilor, — cărora nu li s'a supus ca exemplarele obișnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povirnișul lor spre culmea lui. Cît se va vorbi limba noastră pe cealaltă cină a munților-părinți, Ardeleanul de legea Răsăritului — și poate mîne și cel unit cu Roma — va ținea minte acest fapt.

* * *

Nu ori-ce laudă se potrivește cu ori-ce om, și cele pe care le aruncă o admirație, fie și sinceră, care nu-și găsește cuvintele, cununile banale de la capul tuturor morților, nu se potrivesc decît cu acei ce nu merită o adevărată și deosebită laudă. Totuși Șaguna a avut din bielșug parte de dînsule.

Un scriitor n'a fost, — cu toate că a scris, și încă mult. Era fără inoidală un om învățat, de o cultură care întrecea cu mult pe a cle-

ricilor neuniți pe cari ajunse să-î păstorească. Dar cărțile sale n'au o valoare durabilă și nici-o frumuseță nu s'ar putea descoperi în ele. Cînd îl pune cineva alături cu Timoteu Cipariu, canonicul din Blaj, gramatic și istoric, deschizător de cale în studiul limbii românești, spirit neobișnuit de bine hrănit prin cunoașterea întregii literaturi, nouă și vechi, sacre și profane, minte originală și îndrăzneată, — înțelege răpede că temeiul vieții și al faimei acestui om trebuie căutat aiurea. Scrierile lui Șaguna au fost mai ales pentru întâia învățatură a celor mulți și represintă, venind de la înălțimea sa, mai mult un puternic îndemn decît un monument.

Pe paginile, cînd senine ca o albă idilă din vremile păstorilor patriarhalî, cînd pătate de sîngele mucenicilor și al jertfelor unei răz-bunări răsplătitoare, ale Revoluției de la 1848, numele lui Șaguna luminează numai ici și colo, și nu totdeauna de o lumină puternică și egală. La dreptul vorbind, el a avut în acele zile de avînt, încercare și suferințe, care au adaus la un răbuș secular, o singură clipă mare, pe care o împarte cu acela care în acea clipă i-a fost un frate și nu un rival, cu episcopul Uniților din Blaj. Înnaintea unei mulțimi fără de număr, țeranî din toate unghiurile ardelene, veniți, ca la propoveduirea unei nouă Evanghelii, apărură Vlădicii, amîndoi Vlădicii, în cîmpul de pe Tirnavă, lingă Blaj. Cine știe ce va fi avut de gînd să spuie unul și cellalt, dar vorbele pregătite rămaseră ne-spuse: căci din suferința, din nădejdea, din adîncă iubire gata de jertfe a acestor săraci și necărturari se desfăcu de odată ca o neoprită suflare a Duhului Sfînt care făcu pe cei doi păstori să se mărturisească frați înnaintea lui Hristos mîntuitorul și a sermanului lor popor umilit, ce-și aștepta mîntuirea de la Dînsul și de la dinșii.

De altmîntrelea, anul Revoluției a fost și cel d'întăiî din cîrmuirea lui Șaguna. Fiî de Romîni macedonenî, nepot de negustor din Pesta, crescut în lumea ungurească, străbătut de învățămintele Sirbilor de aceeași lege, el nu putea găsi de la început înțelegerea adevărată a rolului său. Și în negurile grele ce ascundeau depărtările cine ar fi putut descoperi atunci calea cea sigură?

Dar cînd mișcarea națională ungurească se mîntui printr'un de-sastru, în lupta întreită cu Împăratul, cu naționalitățile dușmane și cu străinul, se văzu în sfîrșit limpede înnainte. Pe multă vreme, forța austriacă și spiritul austriac erau să stăpînească peste țerile Coroanei Ungariei, și cine se luptase pentru tron avea dreptul la răsplată. Încă de la 1850, Scaunul episcopal din Blaj căpăta demnitatea Metropolitană, și Vlădica Alexandru Șuluț era după Atanasie, îndeplînitorul Unirii cu Roma, cel d'întăiî Mitropolit românesc.

Biserica neunită, care pornise de la cei ce nu voise să urmeze pe Atanasie în ruperea de vechia Biserică a Răsăritului, reclamă însă pentru dînsa, păstrătoarea ortodoxiei străbunilor, mitra arhiepiscopală a Albei-Iulii. Titlul de independență al Mitropoliei îi era de altfel de nevoie pentru existența ei: căci, precum Ungurii amenințau să cotopească Biserica Unită, primejdia sîrbească stătea înaintea Neuniților.

Dar această Biserică răsăriteană trăise în despreț și luptă: abia după șezeci de ani i se dăduse un Vlădică sîrb, apoi altul și altul, tot sîrb; tocmai târziu un Român, om slab și cu minile legate, și acesta, Moga, fusese predecesorul nemijlocit al lui Șaguna. Cei cu credința tolerată puteau aștepta ce se dăduse celor ce fusese patronați totdeauna?

Însă norocul voi ca Șaguna să fie acuma *omul împrejurărilor*. În lăcașul de umilință al episcopiei din Sibiiu, el se purtă și vorbi ca un vechi aristocrat, ca un mare senior, ca un principe al Bisericii celei mai glorioase. Văza lui crea parcă un trecut respectat diocesei ce cîrmuia. Și ast-fel la 1864 și el fu Mitropolit, și el căpătă neatîrnarea de străini.

Și aici vine cea mai cuminte faptă a învingătorului. El nu se mai simți preot înainte de toate, ci Român, și prin Statutul Organic, care dădu alcătuirea noiei Mitropolii — hotărînd împărțășirea laicilor la sinoadele conducătoare, el dăru Biserica neunită poporului său.

* * *

Cine vrea să judece mărimea faptelor lui Șaguna, meargă la Rășinari, frumosul sat românesc, curat românesc, din vecinătatea acelei capitale a Sibiului, unde e Mitropolia și unde mină va fi Muzeul Național român. La Rășinari au stat cei d'întăiu episcopi pentru Romîni neuniți: Sîrbii desprețuiți cu cari-i miluise Viena. «Reședința» unuia dintre dînșii se arată încă: o biată căsuță cu ferești oarbe, între bălării: pe prispa pustie o pisică toarce a ruină.

Iar în față lîngă una din înnaltele biserici de astăzi, vezi o capelă funerară, peste cununile bogate de flori ale căreia se încrucișează bandele largi ale tricolorului românesc, de care *aici* nu cutează să se atingă nimeni. E mormintul lui Șaguna.

ROBUL

— BALADĂ —

Mi-e inima 'n Moldova,
 În țara cea de sus,
 De mîndra mea mireasă
 Mi-e dor, mi-e dor nespus.
 Să'mî sprijin fruntea 'n palme,
 Să mă gîndesc la ea:
 Atîta mîngăiere
 Am în robia mea!

Mi-e inima 'n Moldova,
 În țara cea de sus,
 La dulcea mea domniță
 Mi-e gîndul veșnic dus...
 Ea coase, la fereastră,
 Cu borangic și fir
 Și are ochi albaștri
 Ca pîatra de safir...

Se tot încurcă firul,
 Ea-l tot descurcă iar —
 Se uită dusă 'n zare:
 M'așteaptă în zadar!
 Ah, dac'aș fi eă slobod
 Ca gîndul meu pribeag,
 De-aș fi o rîndunică
 Să sbor la ea cu drag!

Dar lanțurile-s grele,
 În temniță e frig —
 Domnița nu m'aude
 Cînd noaptea 'n somn o strig...
 Și dor mi-e de Moldova,
 De țara mea de sus:
 De scîmpa mea crăiasă
 Mi-e dor nespus, nespus!

ST. O. IOSIF.

CEI TREI

Mă gîndeam la legătura dintre cei trei.

Tudoran, fost mare-vornic, boer cu mare trecere la Iași, mijlocise ca răzeșul Oarță să fie deodată dăruit cu hîrtii de boerie. Nimeni nu-și închipuia de ce boerul se legase așa de strîns cu un răzeș, de ce-l ridicase deodată sus. Tudoran spunea că 'i-e drag Oarță, că e om vrednic și cinstit, că, la o vîna-toare, l-a scăpat de la moarte. Bine, putea fi și așa, dar, pe vremea aceia, nimeni nu înțelegea să ridici așa de sus un biet răzeș și să ți-l faci încă și frate de cruce. Unii spuneau altceva: Andrei Tudoran, om de lume, rămă-sese de vreme văduv, și, pînă la vîrsta de patru-zeci de ani, nu-și luase încă soție... Iar Petrea Oarță avea nevastă tînără, o jupîneasă ca o Cosînzeană... Asta dădea de bănuț și mulți vorbeau; mai ales că boerul Andrei, cu toată vîrsta, era frumos și om de petrecere.

Oarță, ridicat pe negîndite sus, dintru'ntăi parcă amețise. Multă vreme n'a știut pe ce lume-i, s'a simțit străin în lumea nouă a boerilor. Numai prietenia și dragostea boerului Tudoran l-au putut liniști. Afară de aceasta, era om bogat, era vrednic, drept, cinstit, și toți vecinii lui, boerii, începură să-l prețu-iască. Dar, după un răstimp de liniște, în vremea din urmă, boerul Oarță în-

cepusese iar a-și pierde cumpăna. Firea lui cinstită și aspră se întunecă de bănueli. Șoaptele care pluteau pe vînt parcă în jurul lui, șoaptele care vorbeau de Tudoran și despre jupîneasa Ruxanda, sunase și la urechile lui.... În toată firea lui, acum, pătrunsese picătură cu picătură o îndoială amară.

Al treilea, Ion Voicu,—sau Mîndrilă, cum îi ziceau toți,— căuta să depărteze întinericul din sufletul lui Oarță. Un om din lumea largă, un pribeag, pornit, plin de foc, acest Mîndrilă căzuse ca din cer, în partea locului, cu-un cal, c'o pală și c'o flintă,—toată averea lui. Se lipise, c'o dragoste mare de Tudoran, îl urmărea pe boer, pretutindenî, ca umbra; totdeauna, și la bine, și la primejdie, pribeagul sta alături și era gata la orice.

Parcă anume a fost să mă gîndesc la oamenii aceștia: parcă era o prevestire că se vor întîmpla lucruri cumplite în ziua aceia tristă de toamnă. O viață lungă și viforoasă a trecut de atunci, dar nici o altă întîmplare nu m'a zguduit mai adînc.

La ei mă gîndeam, pe cînd călăream alături de vechiul prietin Iancu Bușuoc,— spre moșia lui Oarță. Era o zi umedă de sfîrșit de toamnă. În urmă, veneau argații cu cîinii de vînătoare. La dreapta și la stînga drumului vînat, de pe miriști, se ridicau, din cînd în cînd, stoluri de ciori, care-și amestecau țipetele și croncăniturile în văzduhul liniștit.

Prietinul meu se gîndea la același lucru de bună seamă, căci îmi zise deodată:

«Știi tu, frate, că treimea o duce din ce în ce mai rău?»

— Știi. Tu, ce crezi?

— Eă? ce să cred? Parcă pot să știu dacă în adevăr Andrei Tudoran are vre-un gînd asupra jupînesei Ruxanda? Asta nu se poate ști. Numai atîta pot spune că sufletul lui Oarță e plin de furtună.

— Cine știe ce are să se întîmple! vorbii eu. Dacă izbucnește vijelia între firii așa de deosebite, e rău de tot...

— E rău de tot... murmură prietenul meu, și căzu iar pe gînduri.

Caii mergeau la trap, pe drumul umed. Prin văzduhul gol, departe, treceau, învăluindu-se, stolurile de corbi. O liniște mare domnea pe miriști și pe arături. Pe cerul îmbrobodit cu nori ușori, cenușii, lucea trist soarele de toamnă.

Deodată, după ce trecerăm o ridicătură ușoară, se deschise înaintea noastră mare, pînă la poalele munților, într'un pînjenis de pîcle, valea Moldovei. Zăvoarele arse, roșcate, pătau prundurile alburii și printre ele se strecura rețeaua argintie a apelor. Dincoace, aproape de noi, se arată, ca din pămînt parcă, Fîntînelele, satul lui Oarță.

«Iată și tovarășii de vînătoare!» zise Iancu.

Într'adevăr, din sat, chiar atunci eșea un pîlc de călăreți.—Prietinul mieu puse cornul la gură și sună prelung. Răsunetul trecu peste ape, sub cerul cenușiu,—și multă vreme se auzi departe, din ce în ce mai slab și mai dulce, umplînd văile, ca o înginare de jale.

Pîlcul cellalt de călăreți se opri, și alt corn ne răspunse melancolic, prin văzduhul toamnei. Întepărăm caii cu pîntenii și, în curînd, în larma cînilor, în sgomotul vorbelor vesele, toți prietenii ne dădurăm bună-dimineața și ne sărutarăm. Fugarii băteau nerăbdători din copite și cîinii schelălăiau și lătrau.

«Bine-ați făcut c'ați venit! strigă vesel Tudoran, fluturîndu-și barba mare și frumoasă; are să fie o vînătoare cum n'a mai fost. O să colindăm Boștenii și Fîntînelele. Prin crîngurile și vîgăunile de sub dealul Ulmului, numai de cit trebuie să dăm peste lupii care ne cearcă stînila...»

— Calul meu deabia stă! răcni, ridicîndu-și fugarul în două picioare, Mîndrilă. Azi am o poftă ca niciodată să alerg ca vîntul și să dobor fiara din fugă...»

Petrea Oarță tăcea și-și stăpinea minios calul.

«Inchipuiți-vă! strigă Tudoran; Oarță al nostru mai-mai nu voia să iasă din văgăuna lui... Cu mare greutate l-am scos.»

Oarță cercă să zîmbească.

«Poate era mai bine să stați azi în birlog.

— Măi-măi! Ce om! zise zîmbind Tudoran; se cunoaște că ai nevastă! greu îți vine să te dezlipești de-acasă...»

Toți începurăm a rîde cu hohote. Oarță își croi calul cu harapnicul, apoi îl opri scurt, zmuncind cu putere friul.

Mîndrilă își flutură pletele negre, ridică sprîncenele și-și ținti ochii adînci asupra lui Petre. Apoi răcni, ridicîndu-și cușma în vînt:

«Înainte, fraților, că nu-i vreme de prăpădit!» și-și porni calul, ca o vijelie. Noi ne zvîrlirăm în goană după el. Cîinii, argații, rămaseră în urmă în larmă de glasuri și schalelăituri. Alergam ca vîntul pe miriști, pe prundișuri, pe la marginea zăvoaelor, și, din cînd în cînd, cornul lui Mîndrilă răsună adînc, umplînd ponoarele.

Din urmă, vătavii dăduse drumul cînilor. Îndată, în zăvoae, în lunci și tufișuri, începură a răsună lătrăturile lor întăritate.

Pretutîndeni, suflarea de foc a toamnei pustiise vieața. Zăvoaele erau negrecafenii, numai plopîi își mai tremurau, pe ici pe colo, frunze răzlețe, arse. Pe cîmpie, undele unui vînt umed purtau foile galbene care luceau și treceau tremurînd, ca niște fluturi tirzii.

Sub dealul Ulmului, cîinii se îmfundară în văgăună și tufișuri și începură a cerceta. Ne miurăm fuga cailor și ne pregătirăm flintele.

«De-aici trebuie să iasă numai de cit dihania!» zise Mîndrilă.

La stînga noastră, se înălța dealul Ulmului plin de ponoară; sub coasta lui, tufișuri dese ca peria, negre și pustii în durerea toamnei, pătau cîmpia sură, care se întindea pînă departe, în prundurile Moldovei. Un vînt ușor sufla pe întinderea tăcută; numai țipetele cînilor veneau, împrăștiate, înăbușite și jalnice, din desișuri. Prin nouri subțiri, se cernea o lumină tainică care umplea, ca un fum luminos, șesurile întinse.

Ne oprirăm. Lătrăturile se auzeau din ce în ce mai întăritate și mai apropiate. Cîinii se strîngeau la un loc. Semn bun.

Andrei Tudoran se uita lung și cu luare-aminte la Petrea Oarță. În ochii lui albaștri, lucea o bunătate mare. Își mîngie barba și pletele bălăi și zise, cu un zîmbet de bunătate:

«Frate Oarță, spune drept ce ai? De ce ești așa de amărit? Te ferești de noi poate? De ce nu ne spui?»

— N'am nimic, rosti Oarță întorcîndu-și capul spre tufișurile unde lătrau cîinii. Am spus eu că sunt supărat? Poate-s bolnav, poate am și eu necazurile mele...»

Cerca să-și facă glasul liniștit și prietinesc, dar o îndoială și o frămîntare lăuntrică i-l tulburau și-i dădeau un sunet ciudat. În ochii lui căpriei, părea că plutește o negură posomorită de toamnă. Buzele, sub mustățile scurte tunse, erau strînse, ca într'o încăpăținare puternică.

«Frate, zise Mîndrilă, uită-te în ochii mei. Faci rău ce faci...»

Oarță își întoarse spre pribeag ochii întunecați de durere.

«Mă uit, Mîndrilă, rosti el, silit; mă uit și în ochii tăi, și'n ochii tuturora... iaca, mă uit... dar mă gîndesc la un lucru: mai bine mă făcea maica un minz și mă minca un lup!»

Mîndrilă își întoarse privirile negre spre boerul Tudoran, care zîmbea cu bunătate, se uita iar la Oarță care sta cu sprîncenele ușor încruntate, — apoi clătina din cap și voi să spue ceva. Dar se opri și se întoarse în spre partea de unde venea lătrăturile cînilor din ce în ce mai dese.

Deodată, cum așteptam, marginea cîmpului începu a se purta ca de furtună și dihania isbucni, înspăimîntată, zbirlită. Stătu o clipă la îndoială; apoi o porni glonț spre Moldova, cu droaia de cîni după ea.

«După dînsa!» țipă Mîndrilă. Dar Oarță o și luase la ochi.

«O să dai în cini!» strigă lancu Busuioc. Bubuitura sgudui văzduhul; lupul făcu o copcă și căzu grămadă, cu capul sub el; cîinii se năpustiră și-l înșfăcăra. Iar din urmă, argații se repeziră învîrtind harapnicele negre; cîinii se împrăstiară urlînd și dihania fu ridicată.

«Bravo, Petre! zise Tudoran; așa lovitură mai rar! Astfel mai vii de-acasă...

— Bine! vorbi Oarță, dar cite odată nu-î bine să lovești așa de fără greș...

— De ce? întrebă Tudoran.

— De ce? cite odată, într'o rătăcire, poți isbi în piept omenesc. Asta vreau să zic.

— Ce ai tu? rosti cu grijă Tudoran; azi vorbești foarte ciudat, frate!»

Andrei Tudoran începu a rîde; iar Oarță îl privi cu ochii rătăciți. Apoi își înfășură calul în harapnic și porni în goană ne bună pe șesul ars. Tudoran întrebă îngrijat:

«Ce are Petrea? Nu l-am văzut niciodată așa.»

Mîndrilă răspunse, privindu-l țintă: «Nu bănuiești ce are?»

— Nu, nu bănuiesc!» zise Tudoran și rămase gîndindu-se, cu ochii în urma lui Oarță care alerga și se pierdea în pîcla ușoară a toamnei.

Pornirăm înainte. Cîinii iar cercetau lătrînd desigurile și vîgăunile de sub dealul Ulmului. Soarele împrăstia în văzduhuri, pe șesuri și ape, lumina lui, cu un fum auriu. Cîteodată, se ridicau în înălțimi grauri în stoluri și pluteau, ca niște plăci de ardezie, în vîntul ușor; se întorceau deodată în lumină, se ridicau sus, apoi se lăsa, ca împinși de o suflare, spre apele Moldovei.

Cîinii iar mînau vîntul; se apropiau. Mîndrilă zise, încet:

«Săracul Oarță! are ceva greu pe suflet. — Dacă l-am putea pricepe, urmă el uitîndu-se țintă spre Tudoran, ne-am purta altfel cu el. În inima omului numai Dumnezeu poate citi. Și în inima mea, numai Dumnezeu citește!

— Și tu începi a te strica, prietine!» zise rîzînd Tudoran.

Mîndrilă voia să răspundă ceva greu. Dar în clipa aceia, tufișurile începură iar a se frămînta ca de furtună. Ochii lui întunecoși scăpărară și se lărgiră. Apoi deodată răcni, ridicîndu-se în șea:

«Lupoaița!»

Fiara, urmărită, multă vreme se luptase cu cîinii; poate în învălmășeala și în grămada copoilor își pierduse și puii; era pătată de sînge, cu coama ridicată țepi și cu ochii ca două pete crunte. Cîinii o împresurase de toate părțile dar nu îndrăzneau s'o incolțească.

Mîndrilă își repezi calul, într'un avînt nebun. «Din zbor am s'o prind!» strigă el biciuindu-și fugarul și plecîndu-se pe oblic. Fiara rînji și se repezi, clămpănînd, printre cîni. Un copoi frumos, negru, pătat cu alb, se răsturnă țipînd în țărîină. Iar lupoaița, zvîrlindu-se în copce mari, fugea ca o săgeată. Cîinii, înșirați pe cîmpie, o alungau fluturîndu-și urechile mari.

Mîndrilă pornise furtunos. Harapnicul se mlădia în vînt ca un șarpe negru; cal și călăreț păreau un vârtej vînat care luneca pe șes, se apropia din ce în ce mai mult de șirul de cîni, de lupoaiță. Apoi, dintr'o dată, într'o săritură mare, fugarul căzu mlădios lîngă fiară; Mîndrilă se aplecă grabnic în scară, spre dreapta; și chiar în clipa aceia văzurăm cum calul se întoarce, se îndreaptă spre noi în galop, cu roata de cîni în jur. Pribeagul venea ca o făclie în șea și ținea cu dreapta, de pielea grumazului, fiara care se zbătea urlînd înspăimîntată. Aproape de noi se opri, trase cu stînga lațul din șea și înfășură pe lupoaiță într'o legătură puternică; după aceia o lăsă argaților cari se grămădise în jurul lui.

Dar din văgăuni și tufisuri veneau lătrînd ceilalți cîni, cu vînatul. Două vulpi își arătară la lumină blănille înfocate.

Toți ne împrăștiarăm în cîmpie. Și, ca într'un vis, în goana calului, treceau crîngurile, viroagele, apele scînteietoare, prin lumina tainică, ce umplea ziua de toamnă. Din cînd în cînd cornurile trimiteau bubuirii melodioase pe vîntul ușor. Așa am trecut, în goană, pe lingă Fintinele și pe lingă curtea lui Oarță... În treacăt, ca o arătare luminoasă, am zărit în cerdacul caselor, pe jupîneasă Ruxanda. Fața ei gingașă îmi păru că strălucește într' o abureală aurie... Apoi, în fuga mea după droaia de cîni, pe cînd mă depărtam de Fintinele, începu a mă gîndi iar la cei trei.

Mă gîndeam: Ce vînt rău a suflat deodată peste vieața lor? Știam că o înțelegere deplină le unea strîns sufletele. Acuma, Oarță e întunecat și vorbește cum nu l-am auzit vorbind niciodată; Mîndrilă a început și el a vorbi apăsător și a se uita țintă la ceilalți doi. În viața noastră tihnită de moșie, lucrurile cele mai mici, cele mai neînsemnate schimbări sufletești sînt luate în seamă. Furtuna aceasta care gemea între cei trei și trebuia să izbucnească în curînd, îmi necăjea mult sufletul. Și, nu știu cum, gîndindu-mă la ei, îmi trecea prin minte și figura luminoasă a jupînesei Ruxanda în abureala-î aurie... Eram sigur că are să se întîmple ceva.

Și, gîndindu-mă, alergam pe cîmpiile arse de toamnă, pe lingă viroagele negre, pe lingă crîngurile roșcate; înaintea mea lătrau cîinii; din cînd în cînd, departe, suna cornul, dușos. Vedeam, pe întindere, călăreți, cari alergau prin pîcla ușoară; din vreme în vreme, auzeam cîte o bubuitură care răsuna durînd pe vale, trecea Moldova și se izbea de dealurile de dincolo.

Apoi, deodată, după un pîlc de plopi cenușii, zării pe Oarță. Venea în trapul calului, pe gînduri, cu capu 'n pîept. Mă oprii. Cînd ajunse aproape de mine, se opri și el, ridică capul și se uită țintă la mine.

«Ce-ai avut tu azi, frate?» îl întrebai eu, cu grijă. El mă ținea cu îndărătnicie; apoi oftă greū, din adînc. Deodată zise:

«Tudoran, unde-i?»

— Pe Tudoran l-am lăsat alungînd o vulpe. Nu l-ai întîlnit?...»

El clătîna din cap își întoarse privirile și rămase uitîndu-se în zare.

Lumina zilei scădea. Prin ponoară, pe ape, pe zăvoae, negurile pluteau mai dese. Un vînt ușor trecea, cu suspine slabe, prin plopii vineți; prin iarba uscată, treceau suluri de frunze cu-un foșnet dulce. Prin văzduhul sur, luna spre miază-noapte un cîrd de giște sălbatică, cu țipete aspre.

Oarță oftă iar din greū. Apoi începu să vorbească, cu o voce tristă, ca niciodată:

«De ce n'am rămas cum am fost? Eram om ca toți oamenii. Uite, azi, parcă am fost nebun. Nu mă mai înțeleg; pentru mine e-o lume nouă, și-o prietenie, mai ales, pe care n' o pricep! — Unde-i Tudoran? strigă el, uitîndu-se în jur. Apoi urmă: Și nevastă-mea s'a schimbat... Nu înțeleg. Mă doare inima: acuma parcă sîntem alții. Ce-am făcut! Nu era bine în lumea noastră?» Se opri o clipă, apoi ridică capul: «Unde-i Tudoran?»

— Trebuie să fie cu ceilalți... răspunsei eu.

— Tudoran nu-i vinovat, nu-i așa?

— De ce să fie vinovat?

— De nimic! rosti el întunecos, mîniat dintr'o dată.

Urmă un răstimp de tăcere. Apoi, prin văzduhul neguros, veni chemarea prelungă, jalnică, a unui corn.

«Să mergem! zisei eu; ne chiamă...».

Și pornirăm, prin lumina scăzută. Se auzeau, departe, lătrături ide cîni, pe sus treceau țipete de paseri negre; și fiorul toamnei, un fior de jale, um-

plea pînă în zare cîmpiile și luncile. Cornul vuia în răstimpuri, ca o suflare de durere. Noi mergeam gînditori în trapul cailor.

La capătul unui pilc de arini, dădurăm deodată de tovarăși. Ședeau ca niște arătări negre, nemișcate. Numai Tudoran lipsea.

«Unde-î Tudoran?» întrebă Oarță. Mîndrilă răspunse :

«Trebue să fie acasă, la Tudora. Ne-așteaptă. Așa a fost vorba: după vîna-toare să trecem pe la dînsul, să bem cîte-un păhărel de vin.

— Așa ? bine ! zise Oarță mai liniștit ; voiam să-î spun ceva.»

Cînd ajunserăm la Tudora, inserase bine. Caii și cîinii erau obosiți. Oamenii vorbise foarte puțin pe drum : erau flămînzii.

Cînd intrarăm în sufragerie, însetați, plini de foame și de frig, ne isbi deodată lumina vie a luminărilor. O căldură moleșitoare și un miros ațîțător de vin fiert umplea odaia. Ne ușurarăm de blănițe, de curele și de arme și ne așezarăm în scaunele cu speteze sculptate. Slujitorii aduseră îndată pe tipsii de argint felegene mari, din care eșeau aburii tari de vin.

Mîndrilă întrebă pe logofăt :

«Boerul unde-î ?

— Încă n'a venit, răspunse logofătul.

— Cum n'a venit ? » zise Mîndrilă nedumerit și ochii lui se întunecară.

Iancu Busuïoc vorbi cu liniște :

«Să ne bem în tihnă vinul. El s'a luat după vulpe și s'o fi depărtat prea tare. Alta nu-î pricina ; trebue să vie.

— Trebue să vie ! » adăogiî eû, cu convingere. Mîndrilă și cu Oarță tăcură.

După vinul fiert, slujitorii aduseră un rînd de bucate calde. Toți mincam în tăcere, în lumina puternică a luminărilor.

Mîndrilă umplu paharele cu vin.

«Noroc, fraților, și bucurie...» Apoi, după ce băurăm, șopti încet : «Nu înțeleg de ce nu vine Andrei...»

Petrea Oarță se ridică în picioare cu ochii spre ușă.

«Unde te duci, frate ? zise Iancu Busuïoc ; trebue să vie». Oarță se încinse, își trecu jungherul în curea și își luă pușca. După aceia răspunse, rar :

— Mă duc să-l caut ; s'o fi rătăcit !

— Staî, frate, că trebue să vie.

— Nu. Mă duc să-l caut și o să-l găsesc ! » zise limpede Petrea, și un zîmbet dureros îi umplu fața și ochii. Mîndrilă, tăcut, se uita la prietînul lui cu același zîmbet de amărăciune.

După ce eși Oarță, rămase tăcere adîncă. Apoi Mîndrilă zise încet :

«Să bem cîte-un păhărel, iubiților. Nu se putea să fie *altfel*... Nu se putea cu nici un chip...»

Băurăm vinul și, pe cînd slujitorii aduceau alte bucate, pribeagul desprînse din perete, de la spatele lui, o gîtară. Umplu iar paharele, zîmbi trist, își lăsă capul pe speteaza scaunului și rămase cu ochii în gol.

Degetele lui mîngîiau strunele și un cîntec de-o duioșie adîncă umplea odaia tăcută. Afară, pornise vîntul răsunător al toamnei, trecea, cu suspine slabe, prin copaci fără frunză și prin ganguri negre. Toți ședeam tăcuți în scaunele sculptate ; și de pe pereți, portretele nemișcate ale boerilor din alte veacuri, ne priveau cu ochii ațîțiti.

Deodată, Mîndrilă se opri și luă paharul.

«Fraților ! zise el, să bem paharul acesta în sănătatea cui știu eû... Uite, l-am băut, — dar știu că l-am băut zădarnic. Nu e sănătate acolo unde în curînd are să fie moarte... — Uite, vedeți voi, am să vă spun ceva... Într'un rînd, undeva, vine un străin, un pribeag din toată lumea, pricepeți ?.. și era să treacă mai departe în pribegia lui, dar a fost ceva care l-a oprit... *ceva*, voi nu puteți ști ce era... Și nici voi nu știți, — nici Oarță, nici Tudoran, nici

cine-va, n'ău știut, nici nu știu nimica... Și, vedeți voi, viața aceasta n'o poate pricepe nimeni... Știți voi ce are să se întâmple în seara aceasta? — Și m'ă-a fost drag și Tudoran și m'ă-a fost drag și Oarță, — dar altfel nu se poate să fie... nu se poate...»

Noi tăceam. Mîndrilă umplu paharele și vorbi iar :

«Încă un păhărel... Odată am iubit și eū, fraților, — ș'atîta-i!»

Apoi se lăsă pe speteaza scaunului. În ochii lui negri, pe obrazu-î frumos, împresurat de barba lucitoare ca pana corbului, — trecu lumina unui zîmbet trist.

Strunele ghitareî iar sunară și Mîndrilă, privindu-ne cu ochii umezi, începă să cînte din gură. Glasul lui în care pătrundea o jale amară umplea odaia. Era un cîntec de dragoste; dar melodia era așa de dureroasă, în cît părea un bocet. Mă uitam la dînsul, ascultam melodia tremurătoare, — și, nu știu cum, deodată, îmi răsări în minte icoana unui șoim rănit pe o margine de prăpastie, un șoim rănit chemîndu-și cu țipete de moarte, tovarășii cari se afundă din ce în ce mai mult în zare; — și-mi părea că aud țipetele chinute umplînd melancolia nemărginirilor... Era un cîntec în care tremura parcă mahnirea neagră a buciului, — adînc, întunecos, ca și negura trecutului de restriște, neînțeles ca și sufletul poporului nostru. Vinul sticlea ca chilimbarul în pahare sub lumina puternică a luminărilor; slujitorii aduceau mîncări noi. Și cîntecul umplea odaia, ne umplea inimile de o mîhnire adîncă, pe cînd portretele nemișcate ale boerilor din alte veacuri ne priveau cu ochii ațintiți.

Și, deodată, glasul tăcu și ghitara își stînsă scurt suspinele. Mîndrilă puse mîna pe pahar, și zise: «... Eh! n'a fost om rău... Era, bre, un om vrednic și avea o inimă de aur. Iată, n'are să'l plîngă nimeni, — și era om bun... și m'ă-a fost drag...»

Bău păharul, apoi îl trînti cu putere de masă. Pe la fereastră se abătu vîntul, cu foșnet trist. Și, în tăcerea odăii, deodată răsbătură deafară pași repezi.

«Vine!» strigă Mîndrilă; știam că are să vie! și ne privi, rizînd, rătăcit. După aceia își întoarse ochii spre ușă.

În prag, într'o tăcere adîncă, se arătă Oarță, galben ca un mort și cu sprîncele încruntate. Pași pînă în mijlocul odăii, se opri și ținti pe Mîndrilă. Pribeagul zise, privindu-l cu liniște:

«Să bem un păhar, Oarță, încă unul, cel din urmă!» Și aplecă garafa; dar gîtul sticlei clănțănea de păhare. După ce ridicară vinul, rămaseră privind-se lung, în albul ochilor.

«Amîndoi? întrebă încet și răspicat Mîndrilă.

— Amîndoi!» șopti greu, Oarță.

Pribeagul bău păharul, dintr'o dată, îl ridică și îl izbi de podele. «Cel din urmă!» răcni el cu glas mare. Apoi puse mîna pe junghii și se întoarse într'o mișcare fulgerătoare spre Oarță. «Nu, nu-î nimica! strigă el oprindu-se, deodată încruntat. După aceia începu să ridă, uitîndu-se la noi cu ochi ră-tăciți. «N'o să te omor, frate Oarță, nu. Uite, o să stăm așa și o să ne uităm unul la altul... Eū pe tine te-am înțeles, dar tu pe mine nu mă poți înțelege...»

Oarță se așezase întunecos într'un scaun și se uita fără de nici un cuvînt înaintea lui.

Mîndrilă zise iar, cu voce înceată și foarte tristă :

«Odată m'a oprit și pe mine *ceva* pe loc.. Acuma totul s'a sfîrșit!...»

O undă de vînt trecu suspinînd pe la fereastră. Si, în tăcerea odăii, toți ne gîndeam, Oarță întunecos și galben ca un mort, Mîndrilă cu un zîmbet dușos pe buze; — toți ne gîndiam la două trupuri sîngerate, care zăceau pe spate cu fețele palide spre cer, undeva, în negurile toamnei.

OLUF

— BALADĂ SCANDINAVĂ —

*Aleargă 'n noapte Oluf pe-un cal zorindu-î pașii
Sunînd din corn aleargă să'și caute nuntașii. —*

*Dar elfele-î țin calea prinzîndu-l ca 'ntro salbă
Și-a codrului crăiasă îi tînde mîna-î albă:*

— «Salut, mîndrule Oluf, bine-ai venit la noi,
Vin și ne-om prinde 'n horă alături amîndoî.

— Nu pot să joc cu tine, frumoasa mea crăiasă,
Căci mîni m'asteaptă nunta cu dulcea mea mireasă.

— O clipă 'n horă numai cu tine să m'alint
Și 'n schimb îți voiî da, Oluf, doi pîntenî de argint,

*Doi pîntenî și-o cămașă urzită 'n luciî de lună
De vrei să joci o clipă cu mine împreună.*

— Nu pot să joc cu tine, frumoasa mea crăiasă,
Căci mîni m'asteaptă nunta cu dulcea mea mireasă.

— Vin Oluf și ne-om prinde 'n horă amîndoî
Și-un munte 'ntreg de aur și-oiî dărui apoi.

— Un munte 'ntreg de aur vaș lua voios cu mine,
Dar pentru orî-ce 'n lume nu pot să joc cu tine.

— Nu vrei, atuncî aleargă de-ți caută nuntașii
Blestemul prelutindenî să-ți urmărească pașii!

*Și, mîna ridicîndu-și, în inimă-l lovește...
Se clatină 'n sea Oluf și'n timp ce șovăește,*

*Aude 'n cal cum bate și cum rîzînd crăiasa
Îi spunî: «de-acum du-te de-ți caută mireasa!»*

*Murînd pornește Oluf din noî prin noaptea moartă
Dar cînd s'ajungă vede pe maică-sa în poartă.*

*«De unde viî tu, Oluf, așa tîrziî în zori
Cu ochii stînși sub gene ș'obrajiî fără florî?»*

— Cu elfele din codru m'am prins în vorbă, mamă,
De-aceia mi-s stînși ochii și-s alb ca o mărămă.

— Și ce să spun eu oare cînd s'a'nturna acasă
Și-a întreba de tine sermana ta mireasă?

— *Tu adevăr nu-ți spune, ci spune-ți c'am plecat
Din zori de zi călare cu cîni la vînat.»*

*Și-abia de trece ziua și iată și nuntașii :
Alaiul umple curtea, și cîntă ceterașii.*

*Pășește lin mireasa, cătîndu-și mîndrul mire :
« Ah unde-î Oluf, mamă, de nu'l văd nicăire ? »*

*Cu glas pierdut răspunde bătrîna c'a plecat
Din zori de zi călare cu cîni la vînat.*

*Dar dînsa nu se 'ncrede și, cînd pătrunde 'n casă,
Zărește mort pe Oluf printre făclii pe masă.*

DIM. D. ANGHEL.

CRONICĂ

MONUMENTUL LUI ALECSANDRI

Adevărații poeți nu rîvnesc la monumente de bronz. Să-ți cumperi, să-ți citești și înțelegi, să-ți iubești mult, păstrîndu-le imaginea în suflet și să le sameni ideile prin toate unghiurile țerii, — iată ce așteaptă ei.

Mulțimea însă e obișnuită a se închina mai mult zeilor tăiați în piatră. Pînă ce nu-și vede eroii, nu crede în nemurirea lor. Adeseori statuia neînsuflețită, bolovanul rece, bătut de viscol și de soare, e singura carte deschisă din care poate ceti și mulțimea, un nume cel puțin.

Academia Romînă a ținut seamă de trebuința asta a publicului și ș-a împlinit o datorie mai mult convențională, hotărînd a «eternisa gloria» lui Alecsandri prin un monument. Știe ea, înalta noastră instituțiune culturală, că poetul, prin activitatea sa de-o jumătate de veac și-a creat el însuș monumentul. Dar, văzînd ce lesne uitătoare e lumea, cît de repede se aștern valurile peste comoara de mărgăritare, întroienîndu-le, a crezut de cuviință a uza de-acest nimerit mijloc ca să reînvieze interesul pentru autorul Mărgăritărelelor.

De cînd Eminescu a apărut în adevărata-î strălucire, ca poet, ca Romîn și ca gînditor, asupra lui Alecsandri s'a așternut o umbră, din nenorocire prea deasă. Nu c'am găsi un pericol în noul curent eminescian, dar se pare că în general mulțimea nici astăzi nu e pregătită pentru a-l înțelege pe deplin și că timp îndelungat mai avem nevoie de un autor ca Alecsandri: limpede de cetit, ușor de înțeles, distractiv și folositor pentru masa din care a pornit și deasupra căreia s'a ridicat cu cîte-va capete. *Alecsandri trebuie să rămîină poetul poporului.*

Monumentul ni-l va apropia iarăș, va face să se vorbească și scrie

despre el, să se spună fără preocupări adevărul, așa cum se desvălește acum, după cite-va decenii de evoluție a literaturii noastre. Ni se va prezenta poate într'o lumină nouă, mai puțin intensivă decât contimporanilor săi, dar totuși plăcută și binefăcătoare.

*

Nici nu-mi pot închipui o figură mai potrivită pentru o statuie ca pe Maiestatea Sa de la Mircești, proclamat rege al poeziei romine, copilul alintat de soartă și condus de Muze pe căi presărate numai cu flori. Măria Sa trebuie să-și aibă postamentul înalt, pe care să fie îngravate cuvintele: *lumină, iubire și viață*. De-acolo de sus să-și privească zilnic poporul defilind smerit înaintea Sa, să împartă zîmbețe grațioase la toți și să se bucure de sgomotul și seninul vieții din jurul Său.

Locul lui ar fi poate înaintea Teatrului Național. Cînd publicul, cu obrajii îmbujorați de veselie, ar părăsi reprezentația, l-ar avea astfel în față. Vre-o coană Chiriță întirziată, vre-un politician retrograd și paraponisit și cite-un nepot de-al boccegiului Herșcu, atinși de ironiile lui, vor ridica doar pumnii înotriva statuei, sau s'ar strecura rușinați pe lingă ea. Restul s'ar opri cu drag înaintea jovialului autor de comedii.

Dar nu i-ar sta rău nici în mijlocul firei, al acelei maiestăți superioare, al cărei secretar intim a fost: în lumea pastelurilor din frumoasa luncă de la Mircești. Fără lunca fermecată de pe malul Siretului, Alecsandri ar fi fost numai pe jumătate cît este. De aici, din aceste grădini ale Armidei și-a cules cite-va din cele mai mîndre flori pentru cununa cu care și-a împodobit fruntea de poet. Aici, în tovărășia ființelor romantice, a zinelor florilor și isovoarelor, ar sta mărturie vremilor ce trec cu poezia lor cu tot și ar putea să viseze liniștit la vecinicul său :

...farmec, dulce farmec al vieții călătoare,
Dor gingaș de lumină, amor de dulce soare...

Sunt însă mulți cari văd mărimea lui Alecsandri în legendele lui istorice și în răsboinicele versuri, în cari a eternizat pe ostașii noștri de la Plevna. Aceștia vor cere ca statuia să-l reprezinte ca sentinelă a rominismului: un fel de Ianus cu o față spre Balcan și cu alta spre Carpat, veghind asupra milioanei înșirate la hora unirei tuturor celor de-un singe.

Loc pentru acest monument este pretutindeni unde a străbătut glasul bardului; și, ori cum ni-ar veni, ca rege sau ca părinte, ca poet romantic sau ca luptător, Alecsandri va fi bine primit.

*

Monumentele se cuvînt reformatorilor, iar pentru cultura romînă Alecsandri înseamnă fără îndoială un reformator de primul ordin.

N'a fost revoluționar prin negarea violentă a unor întocmiri sociale învechite, încît să fi răsculat mulțimea împotriva saū pentru ideile sale — căci participarea lui la mișcările sociale, inaugurate de marea generație de la 1848, a contribuit prea puțin la triumful cauzei liberale. Nici pe terenul literaturii n'a venit ca mare luptător, cu anume teorii, clar și sistematic formulate, — căci în afară de scrisorile inedite, în cari într'adevăr face propagandă pentru anumite principii de estetică și de limbă, nu cunoaștem de cît un mic mănunchiu de notițe critice și un «dicționar grotesc», unde are pretenții reformatrice. Și nici nu se putea altfel, cînd cultura lui științifică se întemeiază pe-o muncă neînsemnată de auto-didact. Valoarea lui înse o găsim în calitățile de poet.

Fără a fi orientat asupra însemnătății ce dobîndise în Apus și în deosebii la Germanii literatura populară, fără a avea vre-o cunoștință despre colecțiile de poezii populare germane, cari deschideau nouă orizonturi literaturii; condus numai de inspirație, de simțul limbei și al ritmului, Alecsandri a săvîrșit o operă analoagă la noi cu a romanticilor germani în literatura lor. Colecția lui de poezii populare e o carte revoluționară și pune baza întregii noastre literaturi mai nouă. Ea ne-a făcut cunoscuți străinătății, ea a silit pe contimpuranii să-și cunoască artificialitatea creațiunilor lor, ea a pregătit foarte mult terenul «Junimeii» și a fost izvorul din care însuș Alecsandri ș'a împrumutat tainele poeziilor sale ulterioare. Ajungea atît pentru-ca să-și merite monumentul ce i se anunță. Dar a făcut mai mult.

Odată ce s'a pătruns de frumusețile și originalitatea poeziei populare, Alecsandri a întrebuițat tehnica și forma aceleia, cultivînd, cu mai mult succes decît puțunii sei antecesorii, balada populară și cîntecul, — fiind un inovator și în direcția asta.

Prin comediile sale, de-o rară exuberanță în veselia lor, scrise anume pe înțelesul artiștilor și al publicului de-atunci, întemeiază teatrul românesc și agită diferite idei de rasă, dînd ast-fel cite-va nouă puncte de orientare pentru viitoarea literatură națională.

Prin dramele sale, defectuoase din punctul de vedere al teoriilor de dramaturgie modernă, dar cu multe scene reușite și frumos versificate, stabilește definitiv stilul tragediei romine, indeosebi al celei istorice, — stil arhaizat și energic, potrivit cu serioșitatea acestui gen literar.

Dar, chiar dacā toate aceste n'ar fi, și Alecsandri n'ar fi scris decît poeziile sale descriptive, imnurile de preamărire a naturii și îndemnurile la viață, el ș-ar merita cu prisosință monumentul.

Să fim recunoscători deci celor ce ne amintesc datoria față de-un reformator fericit, și, salutînd acțiunea Academiei pentru glorificarea unuia din cei mai buni ai neamului nostru, — să grăbim cu toții a o sprijini.

FĂRĂ CUVINTE

...Și nu-î știuta șoaptă a gândului — ci, cînd
 Stăpîn se 'nalță dorul tăcerilor din mințe,
 E-un cîntec ce nu'și are nici nume, nici cuvînte :
 Nu-î ruga și nici jale, și-î totuși trist și blînd.

Și nu mă 'ncerc vre-o vorbă să-î potrivesc — mă tem
 Că laș prefăce 'n gînduri, și gîndurile dor,
 Că-s răsvrătiri nebune adesea 'n graiul lor,
 Pe cînd supusă sorții așa 's — și doar te chem...

Iși crește vremea stăvilă pe drumul dintre noi,
 Și tot mai greu le număr și's tot mai ne'ndurate —
 Ce bine le măi știe vrăjitul cînt pe toate,
 Și nu știu cine 'mă spune că îl ascultă doî...

FATMA.

„REÎNVIERE“!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Reînvierea», revista de atita vreme anunțată, a d-lui A. D. Xenopol și a d-nei Riria — cel d'întăiu director sociologic, cea de-a doua directoare literară, cu o competență egală — a apărut în sfîrșit la Botoșani.

O copertă roșie și aurie, cu slove cirilice, moșnegi, astri și reliefuri — uitam un cocoș final incunjurat de raze — cuprinde în relief tare numele directorilor și în relief slab pe al d-lui «prim-redactor: A. Vojen». «Reînvierea» e un franțuzism, după «Résurrection»: Rominul, zice «Învierea»; «Reînviere» înseamnă a muri, a învia, a muri iar și a învia din nou (nu știm dacă după moartea ei apropiată «Reînvierea» va învia a treia oară). Sensul nu-l vedem iarăși: nici neamul românesc, nici bunele curente în literatură, nici reele curente (ca acel de la Iași), nici spiritul național, nici activitatea literară iașeană, nici reputația d-lui Xenopol și a d-nei Riria n'au murit — înviat — remurit ca să reinvie, după cît știm.

O pagină albă, după anunțurile rose, oferă pe d. Xenopol în relief (iar!) pe un fond verde șters Lăsăm altora dezlegarea simbolului.

Apoi d. A. D. Xenopol scrie ca prefață «Despre curentul naționalist», cu citații din a sa Istorie a Rominilor și statură, bune, de păstrare a individualității noastre națională, care nu strică să fie repetate oricît de adesea, fie și într'o formă literară slabă, ca în fruntea «Reînvierii». Aprecierile d-lui Xenopol arată încă odată că d-sa nu are între multe sale însușiri — pe care nu e u i le voi contesta — gustul literar. După d-sa, curentul național e reprezentat de «Alexandri, Eminescu St. O. Iosif, Tutoveanu și Riria» (d. Vojen a fost uitat; curios!). Notăm în treacăt comparații absolut ririforme, ca: poeți «care căuta să-și încălzească glasul la focul răsfrint prin oglindă a unui patriotism de împrumut», «curentul naționalist și-a înmulțit matcele», «graiul poporului pe care Dumnezeu însuși l-a sădit în gîtlejul lui», etc.

D-na Riria vorbește apoi de «aripi de vultur să sar acele ziduri», de «preoți lilioci, la slujbă să te 'ntreci», etc. Orice talent lipsește acestei scriitoare, tot așa cum lipsește d-lui Xenopol talentul de direcție literară.

Un colaborator recomandă mai departe să cucerim Ardealul. S'o facem și asta Sperăm însă că în n-rul viitor ni se vor expune și mijloacele cele mai expeditiv.

Citeva versuri bune de Tutoveanu, multe versuri mediocre saū rele; nici-o

poesie. Nici-o nuvelă. O conferință. Notițe folositoare despre o piesă a lui Costachi Caragiale cu Prefață de Kogălniceanu, despre tineretea lui Eminescu la Viena (de T. V. Stefanelli). Cronică presintă starea actuală a celebrității naționale și internaționale a d-lui Xenopol, — cum am zice cota de bursă a valorii sale științifice. Frumoase ilustrații.

În definitiv, *Reînvierea* — soră, vară, în orice cas cimotoză prin defectele sale cu revistele, tot «naționaliste», ale d-lor N. Petrașcu și M. G. Holban — are un scop foarte bun, care nu se deosebește întru nimic de al *Sămănătorului*: deșteptarea conștiinții naționale în poporul român. Pentru acest scop revista de la Iași dispune de capitale bănești mari, iar modesta noastră publicație de puteri literare reale. Aici stă deosebirea, și publicul o va aprecia!

N. IORGA.

NOTE

Un roman al lui Eminescu. În editura Tipografiei «Minerva» are să apară zilele acestea un roman inedit al lui Eminescu, care constituie o prețioasă operă din tinerete a poetului.

D. I. Scurtu, care s'a dedicat de mai multă vreme unui studiu întins asupra manuscriselor și operelor poetului, a pregătit o ediție critică a romanului, publicînd în volumul ei și un studiu explicativ asupra lui.

*

Le Voyage en Moldavie du Comte de Moriollles (1809), publié, avec une introduction par *Nerva Hodoș*. Bucarest, imprimerie de l'«Indépendance Roumaine», 1903. 1 br. de 72 pp. în 8^{mic}.

La începutul secolului trecut, Contele de Moriollles în rătăcirile sale prin Europa se abătă și prin Moldova, unde stătu puțin, tocmai în cursul războiului ruso-turc ce se termină prin tratatul din București la 1812. Povestirea trecerii și șederii lui de Moriollles în Moldova, împreună cu alte povestiri sau scrieri ale lui, rămăseseră inedite până cînd d. ministru I. C. Brătianu comunică d-lui Hodoș manuscrisul ce le coprindea. D. Hodoș publică partea privitoare la Moldova că fiind «cea mai interesantă din volum», însoțind-o de o introducere asupra autorului și manuscrisului, clar și precis făcută. Căsătoria contelui de Moriollles nu ne dă lămuriri istorice mai multe cu privire la întimplările din acea vreme, dar ne dă foarte prețioase și subtile expuneri și considerațiuni asupra culturei, și civilizației în general, a Moldovei de la 1809.

Alex. Lăpădatu: — **Vlad Vodă Călugărul 1482—1486.** Monografie istorică. Extras din «Convorbiri Literare» anul XXXVII, cu cheltuiala «Fundățiunii Universitare Carol I». Atel. gr. I. V. Socec, București 1903. Prețul lei 1.75. 1 br. de 80 pp. în 8° mare.

Monografia d-lui Lăpădatu, conștiincios făcută și bine scrisă, lămurește deplin o interesantă epocă din istoria Țării-Românești și a Romînilor în general. Ea merită o deosebită atențiune din partea istoricilor noștri.

V. P.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Ioan Scurtu, *Portretele lui Eminescu*, notițe biografice și trei portrete în text. București 1903, 16 pp. 8°. Prețul lei 0,80.

N. Iorga, *Drumuri și Orașe din România*, București, «Minerva», 1903, VI+291 pp. 8°. Prețul lei 250.

¹ Greșelile de tipar din acest nr. sînt menite a crea o celebritate «Reînvierii». Petru Maior e «Titus Maier», *mutatis mutandis* e scris *nuntantis nuntadis*, Mocsonyi devine Morsongi. Să semnalăm și o invenție, de sigur originală (nu știm căruia din directori să i-o atribuim): pentru a vădi și astfel nulitatea ei, revista n'are nici o paginăție.

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
a ă apărut :

Biblioteca Scriitorilor Români

Conținând :

- V. ALEXANDRI: Opere complete. — Vol. I. Poesii
Leï 1.50
- N. BALCESCU: Opere complete. — Istoria Românilor
sub Mihaiü-Viteazul . . . . . Leï 1.50
- P. ISPIRESCU: Opere complete. — Legende sau Bas-
mele Românilor . . . . . Leï 1.50
- N. FILIMON: Opere complete. — Ciocoiï vechi și noui.
Leï 1.50
- BCU Cluj / Central University Library Cluj
- GR. ALEXANDRESCU: Opere complete. — Poesii ș
Prozã. . . . . Leï 1.25
- M. EMINESCU: Poesii Postume. . . . . Leï 1.—
- M. EMINESCU: Opere complete.—Literaturã popularã.
Leï 1.50
- V. ALEXANDRI Opere complete. — Vol II. Teatru
Leï 1.50
- V. ALEXANDRI Opere complete. — Vol III. Teatru
Leï 1.50
- ION CREANGA : Opere complete. — Literaturã po-
pularã . . . . . Leï 1.50
- N. IORGA : Cuvinte Adevãrate. . . . . Leï 2.50

A APĂRUT :

In Editura Institutului de Arte

==== Grafice și Editură ====

==== „MINERVA“ ====

== București, Strada Regală, 6 ==

Calendarul Minervei

PE

Anul 1904

Acest calendar este cel mai util și frumos calendar românesc. — Materia literară este aleasă cu cea mai mare îngrijire și ilustrațiunile sunt de o incontestabilă frumusețe artistică. — Printre ilustrațiuni sunt o mulțime de reproduceri după cele mai frumoase aquaforturi ale ilustrului artist TH. AMAN. Afară de acestea un tablou colorat de o mare valoare artistică și un alt tablou reprezentând portretul M. S. Regelui artistic executat.

==== Prețul: Lei 1.25 ====

==== De vîndare la toate librăriile din țară ====
Deposit general: la Inst. de Arte Grafice Minerva, București